

Az összeg-gyarapodás 1892-ben 1766 mű, 1230 kötet, 1216 füz., 200 isk. értesítő, 28 ujság 28 kötetben, 10 térkép és 6 kézirat. Ehhez járul 140 külföldi és hazai folyóirat.

A könyvtár olvasó termében 5995 olvasó 9,499 munkát használt. Házon kívül való használatra 150 egyén 520 munkát kölcsönzött ki.

A *kézirattár* rendezése 1891. decz. 31-én be lévén végezve, 1892-ben a szakokban tett a rendező némely szükséges igazításokat; a «*Levelezés*» szak megrongyolott összes czédula-katalogusait újra írta s az újabb szerzemények és gyarapodások rendezésével foglalatoskodott.

Éber Nándor kézirati hagyatéka megvásároltatván, abból rendezés után alakult s részint a «*Vegyés*», részint a *Történelem* «*Napló*» alszakába, legnagyobb részint a «*Levelezés*» szakba elhelyeztetett 28 kötet.

Szintén megvásárolta az akadémia *Ujváry Mihály* kézirathagyatékát, melyből rendezés után 145 8-rét kötet vált ki s részint a «*Régi és újabb Irók kézirati művei*», részint a «*Vegyés*» szakba helyeztettek el.

A kézirattárt az akadémián kívül használta 50 tudós és író; bent az olvasó termekben 110, főleg sok egyetemi ifjú és növendékpap; vidéki s nagy városokban élő tudósok és írók, tudományos közintézetek igazgatóinak jótállása mellett használták tizenketten.

Történelmi, irodalmi és nyelvészeti folyóiratok és szaklapok szerkesztői igen gyakran s hónapokra terjedőleg kutattak benn s használták a kézirattár adatait.

Ez évben a kézirattár iránt az olvasó közönség figyelme láthatólag növekedett. Az ajándékozások azonban megapadtak.

JELENTÉS

AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET KÖNYVTÁRÁNAK

1891/92. évi ÁLLAPOTÁRÓL AZ EGYESÜLET KÖZGYŰLÉSÉHEZ.*

DR. FERENCZI ZOLTÁNTÓL.

Most, midőn első ízben van szerencsém a tekintetes közgyűlés előtt könyvtárnoki hivatalos minőségemben megjelenni, első szavam legyen a köszöneté és a háláé azért a megtisztelő bizalomért, melylyel e fontos állásra való megválasztással engemet kitüntetni méltóztatott. A köszönet és hála érzése pedig bennem

* Megjelent az Erdélyi Múzeum IX. kötetének 4. füzetében.

annál élénkebb, mert egy országos hírű férfiú s együletünk egyik legnagyobb büszkesége, Szabó Károly után méltatott e helyre a tekintetes közgyűlés s még nagyobb annál inkább, mert nem egy tisztes, érdemekben dús mult után jutalmazott meg kitüntető bizalmával, hanem férfi korom kezdetén a munkás jövő és kitartó buzgalom reményében előlegezte nekem azt az állást, mely a hazai tudományos állások között éppen számuk korlátoltsága miatt is egyike a legkiválóbbaknak és legfontosabbaknak. De habár mélyen él szivemben a hála, ez ünnepélyes pillanatban nagy ígéreteket még sem teszek. Nagy ígéreteket tenni joga csak azoknak van, kik nagy észszel vagy a hatalom valamely rendkívüli módjával vannak megáldva. Én ezek egyikével sem rendelkezem. Összes, a mit mondhatok, tehát abban áll, hogy a nekem adott teljes erővel és kitartással igyekszem a tekintetes közgyűlés bizalmát és meglegedését kiérdemelni s legállandóbb kérelmem az lesz az egek urához, hogy az ehhez szükséges erőben és kitartásban támogasson, szilárdítson és lelkesítsen s tartsa meg számomra a tekintetes közgyűlésnek azt a bizalmát, mely ezen kívül egyedül lehet valódi támogatóm.

Ezzel attérek jelentésem megtételére, melyet a következőkben van szerencsém előterjeszteni:

Könyvtárunk vezetését 1891. év július 2-án vettem által s így jelentésem voltaképen csak 8 hónapról szól. Ez idő alatt szerzemény útján gyarapodott a könyvtár 296 kötettel, ajándék útján 674 kötettel és füzettel, 313 köteles példánnyal és 124 részint köteles-, részint cserepéldány hirlappal és tudományos folyóirattal 195 kötetben, évkönyvben és füzetben. Összes gyarapodás 1478 kötet és füzet. Ha ezt a gyarapodást hozzáadjuk az előbbi években kimutatott 47461 kötethez, a könyvtár jelenleg áll 48939 kötetből. Ehhez veendő az a szaporodás, mely ebben az évben a gyarapodásba eddig föl nem vett, de az idén földolgozott és bekötött 373 hirlap- és folyóirat-kötettel történt, melyekkel a kötetszám 49312-re szaporodik. Könyvszerzésre ez évben kiadott 2611 frt 99 kr. s könyvköttetésre 703 frt 80, összesen 3315 frt 79 kr. A bekötött könyvek száma 578 kötet.

Ebben az évben az előbbi évekhez mért nagyobb mérvű gyarapodás onnan történt, mert szem előtt tartva, hogy könyvtárunknak kivált hazarészünk nyomtatványai és az e területen megjelent kiadványok gyűjtő központjának kell lenni, az 1871-iki 1498. sz. a. igazságügy- és belügyminiszteri rendelet értelmében az elmaradt köteles példányokat körlevél útján a multról is lehetőleg begyűjteni siettünk. E törekvésnek kellő sikere lett. Ugyanez úton elértük azt is, hogy jelenleg hazarészünk területén minden megjelenő lap és folyóirat beküldi köteles példányait.

Az évi működésből és változásból a városi könyvtár belső éle-

tében kiemelendők a következők: Behozatott egy szerzemény-könyv (napló), mely 1891. augusztus 1-sejétől vezetetik, továbbá külön jegyzék vezetetik úgy a folytatólagos művekről, mint a folyóiratokról. Továbbá múzeumunk választmányának egy régibb határozatát ismerve, mely szerint régi magyar nyomtatványaink, mint hazánkban a 2-ik ilyenmű gyűjtemény, pontos rendezés alá vétessenek, ezt alulírt 1891 nyarán megkezdte és be is végezte. Az egész gyűjteménynek Szabó Károly nagyfontosságú bibliographiai művéről a «*Régi magyar könyvtár*» nevet adtam s szoros időrend szerint elhelyezve 3 csoportra osztottam: 2r, 4r. és kisebb alakúakra (8—16—24—32r.). Az 1-ső csoportban van 33, a 2-dikban 216, a 3-ikban 304, összesen 543 mű, ugyanannyi szám alatt elhelyezve. E rendezés e könyvtár használatát teljesen egyszerűvé és hozzáférhetővé tette.

Kiemelendő végre, hogy könyvtárunk IV. sz. termében a folyóiratok százai hevernek felhalmozva és rendezetlenül. Ezek feldolgozását is munkába vevén, a választmány által engedélyezett 4 nagy és 6 kisebb új szekrénybe helyeztük el s tettük használhatóvá az által is, hogy beköttettük és az alplettárba bevezetettek. E munka nagyobb része szintén a nyári szünet alatt végeztetett be és a segédkönyvtár-őr, Böhm Mihály úr szorgalmának tanújele.

«Régi magyar könyvtár»-unk ez évben két unicummal gyarapodott. Egyik egy Heltai-féle eddig ismeretlen catechismus töredéke, kiáztatva egy könyvtáblából (1553-ból), a melynek becset az is emeli, hogy ebben van az első ismert *abc.*, a másik Lipsiai Pál: Nyerességosztó táblájának (Debreczen) 1614-iki eddig ismeretlen kiadása. Ez vétel útján szereztetett. Szintén vétel útján jutott könyvtárunkba a «*Sicriiul de aur*» (Arany szekrény) cz. 1683-iki román nyomtatvány egy beces. ép példánya, a 2-ik ismert pld., (Nyom. Szász-Sebesen) s a Káldi-féle bibliának egy példánya. Gyarapodás továbbá egy könyvtáblából kiáztatott töredéke a Heltai-féle nagyobb káténak, melynek eddig egyetlen töredékes példánya volt csak a nemz. múzeumban.

A kéziratár vétel útján szaporodott Kocsi Csergő Bálint «*Kösziklán épült ház ostroma*» Bod-féle fordításának egy másolatával, ajándék útján egynehány 1848—49-iki kézirati hadi utasítással (Éjszaki Károly vasúti főfelügyelő úr útján) s a kolozsvári szíjgyártó cseh irataival 20 drbban (kézirati könyvek és okmányok), beszolgáltatta Tömösváry Miklós úr által.

A könyvtári alapezímleltár (czédula-katalogus) teljes, a szakczímtár és helyczímtár megkészítése még a jövő feladata; amaz meg van kezdve, emez még megkezdve sincs. Ezek elkészítése elsőrendű szükség, amaz a tudományos használat, emez a könyvtár állapotának egyetlen lehető mód szerint való nyilvántartása

érdekében. Azonban a jelenlegi forgalom mellett a mi rendelkezésre álló munkaerőnk előreláthatólag nem fog a feladatoknak megfelelni. Ez iránt a választmánynak már a közel jövőben részletes előterjesztést tenni kötelességemnek fogom ismerni.

A kéziratár rendezése is még azon ponton áll, a hol Szabó Károly b. emlékü elődöm abban hagyta; rendezetlen még az Apor-gyűjtemény is. Ezek rendezésének munkájában lényeges akadály az, hogy télen, tehát az év nagyobb felében, a kéziratárban dolgozni nem lehet; a helyiség nem fűthető. A melegebb idő beálltával azonban ezek rendezését okvetetlenül meg fogjuk kezdeni.

Az egyetemi könyvtárral közös olvasótermünk használatát a következő számadatok tüntetik föl szeptembertől a mai napig: a naponként megjelent olvasók legnagyobb száma tett 60-at, a legkisebb 14-et, a középszám naponként 40. Havonként a legnagyobb létszám 835, legkisebb 326; az átlag 594 olvasó. Az összes olvasók száma tesz tehát szeptembertől február végéig (6 hó) 3765-öt. Ez adatok pontos megállapítása végett névkönyv vezetettik. Könyvet az egyetemi hallgatók 406 leczkekönyvre vettek ki. Bajosabb s pontosan egyáltalán meg nem bírjuk még állapítani a könyvtár igénybevételét a művek és kötetek számára nézve, hiszen erre majdnem egy külön alkalmazott egyénre volna szükség, de a használt kötetek száma meghaladja a 4000-et. Könyvtárunk állandó kölcsönviszonyban állott a budapesti egyetemi, akadémiai és nemz. múzeumi könyvtárakkal, a bécsi cs. k. udvari könyvtárral; számos kikölcsönzések történtek egyes vidéki főiskolák igazgatóságai részéről is; hasonlóképen használtatott kéziratárunk is, melyről ismételt kikölcsönzések történtek a t. választmány engedélyével.

Ezekben kívántam az elmúlt 8 havi működésünkről röviden számot adni, mely minden irányban könyvtárunk örvendetes fejlődéséről tesz tanúságot. Végül azonban a helyiségek szűk volta miatti panasznak, melynek boldogult emlékü elődöm jelentésében sohasem feledett el mélyreható kifejezést adni, nem szabad s még kevésbé lehet hiányoznia az enyémből. Ebben az évben a feldolgozott anyag mennyisége a rendelkezésre álló üres helyet még inkább megtöltötte, négy új szekrény készült a 4-dik, ú. n. folyósói hosszú szobába s az elhelyezett hirlapok számára a szoba közepén hosszában 6 drb törpe szekrény-aljat helyeztünk el, melyek jobbra mind telve vannak. Némi szabadabb mozgás csak akkor remélhető a jövő évre, ha a nagy-szebeni jogakadémiának e szobában elhelyezett 4500 kötetnyi könyve végre feldolgozás alá kerül, s az egyetemi könyvtár 2-dik szobájában a középre elhelyezett szekrénybe osztatván be, ez úton kevés szabad helyet nyerünk ugyan; de másrészt az évenként szaporodó duplumok veszik igénybe az így nyert hely egy részét. De e mellett a helyiségek fűthetetlen volta, az e miatt gyakori betegeskedések a sze-

mélyzetben, némely helyiségek sötétsége, tanári és tanulói megfelelő olvasó-termek hiánya s e miatt a könyvtár valódi és sokoldalú használhatóságának akadályai: mind olyan körülmények, melyeket a tisztelt közgyűlés s ezen az úton a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr figyelmébe ajánlani mindaddig kötelességemnek ismerem, a míg e hiányok orvosolva nem lesznek. A mint tehát a tisztelt közgyűlés a multban ez irányban ismételt felterjesztésekkel szorgalmazta egy a kor és könyvtárunk terjedelme igényeinek megfelelő könyvtári épület emelését, úgy kérjük, hogy a nemsokára tarthatatlanná válandó helyzet figyelembe vevésével ő nagyméltóságánál sürgesse ezúttal is, hogy úgy az egyetemi oktatás, mint a közműveltség igényeit, de első sorban a tudományos kutatás érdekét e rég érzett szükség kielégítésével előmozdítani méltóztassék.

JELENTÉS

A KOLOZSVÁRI M. K. FERENCZ-JÓZSEF-TUDOMÁNY-EGYETEM
KÖNYVTÁRÁNAK 1891/92. ÉVI ÁLLAPOTÁRÓL.

FERENCZI ZOLTÁNTÓL.

A könyvtár jelenlegi állami subventiója évi 6000 frt, melyhez a lefolyt 1891—92. tanévben quaesturairól illetékben 561 frt és beiratási illetékben 196 frt 35 kr. járult, összesen 6757 frt 85 kr. Ebből a lefolyt évben könyvvételre fordított 5942 frt 67 kr., kötetítésre 758 frt 27 kr., irodai s egyéb kiadásokra 69 frt 97 kr. Kiadás 6770 frt 91 kr. Ez összegből vétetett 1133 kötet. E gyarapodáshoz járult: *a*) a természettudományi kar külön dotációjából 128 kötet; *b*) az orvosi kar külön dotációjából 63 kötet; *c*) ajándék útján 194 kötet és füzet; *d*) külön kezelt apróbb nyomtatvány (külföldi és hazai egyetemek, akadémiák nyomtatványai, hazai iskolák értesítői stb.) 2183 darab; *e*) a nagyszabedű jogakadémiától átküldött könyvekből 2850 kötet. A lefolyt évben tehát az egyetemi könyvtár 3235 kötetel és 2183 darab apróbb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ha e gyarapodást hozzá adjuk az 1890—91-iki könyvtári állományhoz, 26365 kötethez, 29600 kötetet kapunk a külön kezelt apróbb nyomtatványokon kívül. Az egyetemi könyvtár és múzeum könyvtára egymást egészítik ki, s így a jelenleg közzétett szakosztályi kötetben első tekintetre is mutatkozó hiányokat a könyvállományban az erdélyi múzeum gazdag gyűjteménye, részben legalább, kiegészíti, mely a legújabb, de aligha pontos kimutatás szerint mintegy 60,000 kötetből, s így a két könyvtár körülbelül 90 ezer kötetre tehető.